

Om de strijd tegen armoede te winnen, moeten de fundamenteën van de welvaartsstaat veranderen

Marc De Vos

Directeur

Itinera Institute

De studiedienst van de Vlaamse regering beviel deze week van een turf over de sociale staat van Vlaanderen anno 2009. Meer dan 400 pagina's cijfers, tabellen en grafiekendetaileren hoe Vlaanderen er de laatste vijftientig jaar is op vooruit gegaan. Welvaart, werkgelegenheid, eigendom en scholingsgraad zijn allemaal verbeterd. Wat een verrassing. Wie had nu gedacht dat we hier stelselmatig achteruit boerden? Er is nog zoiets als geleidelijke vooruitgang doorheen de ups en downs van de economische cyclus.

Relevanter is de vraag van het tempo van de vooruitgang in vergelijking met andere landen. Daarover valt in het rapport weinig te lezen. Maar we weten van andere officiële studies dat Vlaanderen maar een grijze middenmoter is in de familie van Europese regio's. Dat is het uitgangspunt geweest voor het fameuze regeringsprogramma "Vlaanderen in Actie", waarvan zal moeten blijken hoeveel actie er onder de volgende regering zal komen. En we weten van ander telwerk hoe onze sociale zekerheid internationaal de kopgroep gelost heeft en hoe België ten aanzien van een referentieland als Nederland voortdurend terrein verliest in groei, werkgelegenheid en sociale bescherming.

Onze gestage vooruitgang is op cruciale vlakken dus relatieve achteruitgang. Jawel, we doen beter dan een kwarteeuw geleden. Maar andere landen uit onze klas zijn nog beter geworden. Dus verkeren wij in geleidelijk verval. En dan spreken we nog niet over de echte groei- en bloeizones van de afgelopen jaren –

Om de strijd tegen armoede te winnen, moeten de fundamenteën van de welvaartsstaat veranderen

vergeet even de crisis van het moment – die ons met zevenmijslaarzen aan het inhalen zijn.

Daarnaast is er die manifeste smet op het Vlaamse blazoën: de persistentie en zelfs toename van de armoede ondanks de vooruitgang. Ik ga niet meteen meeheulen met de wolven. Ook de armoedecijfers vergen enige relativering. Want de meting van armoede is inderdaad relatief. Iemand is officieel arm wanneer zijn inkomen lager is dan 60% van het middeninkomen in de samenleving. De grens ligt ongeveer op 860 EUR per maand voor een alleenstaande en 1800 EUR voor een huishouden met twee kinderen. Er wordt niet gekeken naar intrinsieke armoede. Er wordt geen rekening gehouden met vermogen of eigendom. Zo kan het gebeuren dat de Belgische gepensioneerde officieel arm is wegens een laag maandelijks pensioen maar toch bij de rijkste van Europa behoort, wegens veel gespaard en zeer vaak eigenaar van een woning.

Relativering of niet: het blijft stuitend dat ongeveer één 1 op 7 Belgen blijkbaar de trein mist en – vooral – de gemiste trein maar zo moeilijk weer inhaalt eens hij gepasseerd is. Als we daar iets willen aan doen, dan kan het niet blijven bij de zoveelste ronde uitkeringsverhoging of sociale woningbouw. Daarmee doe je vooral oplapwerk. We moeten naar de grondoorzaken kijken.

“

Als we armoede echt

willen bestrijden, dan

kan het niet blijven

bij de zoveelste ronde

uitkeringsverhoging of

sociale woningbouw.

We moeten inzetten

op opwaartse sociale

mobiliteit.”

Eén daarvan is arbeid. Werk is het sterkste wapen in de strijd tegen armoede. Maar nog deze week heeft de OESO bekend gemaakt dat België de wereldtop blijft voor loonlasten.

Bijna nergens is de kloof tussen nettoloon en totale loonkosten zo groot. Uitgerekend voor alleenstaanden, die precies door hun situatie een groot armoederisico hebben, is de loonkloof het grootst. Daarenboven worden lage inkomens in België getrakteerd op zeer hoge belastingen. Een gezin dat op de armoedegrens staat met een jaarinkomen van 21664 EUR, betaalt – afgezien van speciale aftrekposten – 40% belastingen boven de belastingvrije basissom. Nergens in de OESO wordt er zwaarder belast op lage inkomens. De financiering van onze welvaartsstaat maakt werknemers zowel duur als arm. Laten we daar iets aan doen.

Laten we ook eindelijk de hemeltemgende verkaveling op de arbeidsmarkt te lijf gaan en zorgen voor meer doorstroming. Wie staat er vandaag in de eerste vuurlinie? Dat zijn de tijdelijke contracten, met een oververtegenwoordiging van allochtonen en lager geschoolden. Dat zijn de nieuwelingen op de arbeidsmarkt. Groepen met een groot armoederisico, dat nu nog groter wordt. Voor de vaste contracten put men zich uit in arbeidsduurvermindering, tijdelijke werkloosheid en ander gegoochel om ontslagen te vermijden.

Om de strijd tegen armoede te winnen, moeten de fundamenteën van de welvaartsstaat veranderen

Betere armoedebestrijding vergt ook een andere kijk op uitkeringen. Te veel uitkeren, betekent te weinig voor zij die het echt nodig hebben. Neem nu onderwijs. In Leuven werd onlangs Europees gezworven bij gratis hoger onderwijs. Dat is zonder meer een herverdeling ten voordele van de betere middenklasse. Hogere inschrijvingsgelden geven meer ruimte voor steun aan arme studenten én meer armslag voor de universiteiten in de internationale concurrentie.

De betreden paden van armoedebeleid zijn platgetreden. De overheidskassen zijn leeg. We moeten inzetten op opwaartse sociale mobiliteit. We moeten anders belasten en ook anders uitkeren. Als we de strijd tegen armoede willen winnen, dan zullen we de fundamenteën van de welvaartsstaat zelf moeten aanpakken.

Marc De Vos

Directeur van het Itinera Institute
Docent UGent

Verschenen als column in De Standaard van 15 mei 2009.

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
"Think-tank" et "do-tank" indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org